

“... man šķiet, ka nevar mest pār vienu kārti ar industriālu vērienu īstenota genocīda noliegšanu un, piemēram, kāda vārda lietošanu pārnestā nozīmē, kaut arī šim vārdam citā valstī dzīvojošas sabiedrības daļā ir sāpīga emocionāla slodze, tās nav salīdzināmas lietas, vai arī cilvēki ir kļuvuši tik jūtīgi, ka varbūt jāatsakās no sabiedriskās dzīves un jānocietinās savā mājā, un no tās jāiziet tikai uz īsu brīdi, lai tiktos ar īpaši izraudzītiem cilvēkiem, kuri lieto tos pašus vārdus un tiem piedēvē tādu pašu nozīmi kā jūs, lai būtu pārliecība, ka neviens netiks aizvainots, jo nu tā ir kļuvusi par mūsu, gaudeno un kuslo radījumu, laikmeta apsēstību – vēlme aizsargāt emocionālo drošību un nekad, NEKAD nesastapties ar vārdu, kas varētu šīs jūtas aizskart.”

Citāts no romāna “Etampas gaišregis”

ABEL QUENTIN

LE VOYANT
D'ÉTAMPES

ĀBELS KANTĒNS

ETAMPAS
GAISREGIS

No franču valodas tulkojusi
Inta Šmite

821.133.1-31
Ka 422

Abel Quentin
LE VOYANT D'ÉTAMPES

© Le Voyant d'Étampes, Editions de l'Observatoire / Humensis, 2021
Published by arrangement with Lester Literary Agency & Associates.
Vākam izmantots attēls no Stock.Adobe.com

Ilzes Isakas vāka dizains

Ābels Kantēns

ETAMPAS GAIŠRĒĢIS

Apgāda Zvaigzne ABC vadītāja VIJA KILBLOKA
Projekta vadītāja *Una Orinska*
Redaktore *Margīta Krasnā*
Korektore *Patricija Šteinberga*
Mākslinieciskā redaktore *Inguna Kļava Švanka*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6,
Rīgā, LV-1010. Red. nr. T-786.
Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā. Saskaņā ar Autortiesību likuma 69.¹ pantu persona ir arī mantiski atbildīga par visiem zaudējumiem un morālo kaitējumu, kuru tā radījusi ar autortiesību pārkāpšanu.

© Tulkojums latviešu valodā, Inta Šmite, 2024
© Mākslinieciskais noformējums, literārā apdare, izdevums latviešu valodā,
Apgāds Zvaigzne ABC, 2024
ISBN 978-9934-31-909-9

Vecajiem meža vepriem

Es neesmu vēstures gūsteknis. Ne tur meklējama
mana likteņa jēga.

Francs Fanons¹.
“Melna āda, baltas maskas”, 1952

Mēness slika visās Potomakas upēs,
Bet es lūdzos tavu mīlestību un tās milzu sārtus.

Roberts Vilovs.
“Masačūsetsas avēnija”, 1951

---

¹ Francs Fanons (*Franz Fanon*, 1925–1961) – franču psihiatrs un esejists, aktīvs cīnītājs par melnādaino tiesībām, tiek uzskatīts par vienu no ietekmīgākajiem antikoloniālajiem domātājiem. (*Šeit un turpmāk tulkotājas piezīmes.*)

I

THE WINNER TAKES IT ALL

(UZVARĒTĀJS PAŅEM VISU)

– “Mēs visi esam imigrantu bērni”... Ko tas vispār nozīmē? Vai tiešām jūs domājat, ka spējat just kaut desmito daļu no tā, ko jūt imigrants? Vai jums nešķiet, ka ir pienācis laiks viņiem dot vārdu, šiem “imigrantu bērniem”? Nelaupīt viņiem iespēju izteikties?

Manas meitas jaunajai draudzenei Žannai bija nepielūdzams skatiens un sakniebtas lūpas. Viņa man atgādināja puritāni, kas dzīvojusi Aiovā, sacīsim, tā ap 1886. gadu. Nepārtrauktas ciešanas lika saspringt viņas žokļiem.

Pulkstenis rādīja astoņi, un vakars bija sācies slikti. Kad viesmilim palūdzu atnest glāzi *Suze*, viņš man uzmeta jautājošu skatienu: visticamāk, viņš par tādu liķieri nekad nebija dzirdējis. Nācās samierināties ar gurķu kokteili, kurā peldēja sezama sēkliņas. “Izskatās kā pundurpeļu sūdiņi,” es nosmējos, taču atmosfēru klievēt neizdevās. Pie galda valdīja lipīgi saspīlēta gaisotne: dažās minūtēs bija grūti radīt sirsnīgu saikni starp cilvēkiem. Vienīgi Leonija, šķiet, jutās nepiespiesti un skaļi strēba tēju ar Sečuānas pipariem, klausoties, kā mēs diskutējam. Vienkāršā un lādzīgā meitene nespēja iedomāties, ka starp diviem cilvēkiem, kurus viņa mīl, automātiski neizveidojas abpusēja draudzība.

Es nobubināju atvainošanās vārdus un, cenšoties izklāstīt savu domu, atgādināju, ka Hārlems Dezīrs, asociācijas *SOS Racisme* līdzdibinātājs, ir nācis no Antiļu salām. Par Žiljēnu Drē nebiju drošs, būs jāpaskatās, taču šķiet, ka viņš varētu būt Elzasas ebrejs vai kas tamlīdzīgs. Vai no Alžīrijas. Apsolīju pārbaudīt.

Pie galda sēdējām trijātā: es, mana meita Leonija un viņas draudzene Žanna. Tā pati par sevi bija neliela revolūcija. Jau piecus gadus biju ieviesis rituālu – svētdienas pusdienas divatā ar atvasi. Trešās personas klātbūtne netika pieļauta. Sekojot bijušās sievas Agneses padomam, es *tēva un meitas kopābūšanu iecēlu svētīto brīžu kārtā*. Agnese un viņas vērtīgie padomi, kuru vieduma man tik nežēlīgi pietrūkst tagad, pēc mūsu šķiršanās, kad vienam pašam jālauž turpmākais ceļš.

Leonija dzīvoja Pontuāzā, Senmartēna kvartālā, kura šaurās un mitrās ielas vijās ap staciju. Viņa mani nekad nav uzaicinājusi ciemos, un ar to biju samierinājies; gan jau viņa baidījās no sarkastiskām piezīmēm par savu gaumīgo dzīvokli *butch* stilā, kuru droši vien bija iekārtojusi uz mata tāpat kā iepriekšējo dzīvesvietu – ar *Christine and the Queens* plakātiem un armēņu papīra smaržīgajiem izgarojumiem. Briesmīgi, ja savam bērnam iedves šādas izjūtas (nevis esi patvērums, skatiens, kura ielokā tik jauki paglābties). Būtībā sarkasms, kas man paspruka, reizēm bija vērsts galvenokārt pret mani pašu. Es piktojos par to, ka Leonija ir pārāk līdzīga man. Meita bija mantojusi zināmu noslieci uz neveiksmi, taču atšķirībā no manis tai nevilcās līdzī rūgtums un drūma apskaidrība, meita ir priecīga būtne. Viņa nodarbojās ar attiecību koučingu, kas pielāgots uzņēmumu videi; tirgus ekonomikas apstākļos šādu amatu bija savairojies ka biezs ap rūpniecības un pakalpojumu firmām (piezīdušies tām kā dēles, būtu teicis Marks), un tie barojās no divkosīgās *korporatīvās sociālās atbildības* filozofijas. Uzņēmumi, kas praktizē KSA, kopumā vēlas pārliecināt sabiedrību, ka īsteno kapitālismu ar cilvēcīgu seju, ka viņu rijība, cinisms un brutalitāte nepārkāpj zināmas robežas un ka viņiem rūp savu algoto darbinieku labbūtība (un kāpēc gan ne arī savas firmas oglekļa dioksīda bilance). Lai šo filozofiju iemiesotu, (par lētu naudu) tika nolīgti ārpalpojumu sniedzēji, kas cilvēkiem mācīja

sarunāties un atraisīt mēli atvērta plānojuma birojos. Tieši tāda bija Leonijas ikdiena pārkurinātās Defansas kvartāla sanāksmju zālēs. Konkrētāk, viņa rikoja rotaļas, kurās piedalījās izmisuši vai izsmējīgi augstākā līmeņa vadītāji, un parādīja dažus *PowerPoint* slaidus, kuros pilnā nopietnībā tika skaidrots, ka “izvairīgs skatiens ir neverbāla zīme, kas liecina, ka sarunbiedrs jums neuzticas”. Reizēm viņa šos padomus sniedza attālināti, skaipā. Vārdu sakot, stulba nodarbošanās, būtu bijis jauki par to ierēkt ar ieinteresēto personu kā diviem labiem draugiem. Taču Leonija bija no tiem, kas nespēj objektīvi uzlūkot savas neveiksmes; lai izskaidrotu, kāpēc ir pārvākusies uz Valduāzas departamentu, viņa apgalvoja, ka vairs nevar paciest dzīvi Parīzē, kaut gan nevienam nebija noslēpums, ka nejaudā maksāt milzīgo īri par mitekli Parīzes austrumu daļā; tieši tāpat Leonija mēģināja iestāstīt, ka kopdzīvei ar iepriekšējo draudzēni Maevu nav nākotnes, kad tā viņu pameta praktikantes dēļ, ka šīs šķiršanās apstākļi pavisam jaunā gaismā parādījuši, kas par putnu ir viņas lielā mīlestība, un ka Maevas aiziešana pie padauzas ar lieliem riņķiem ausīs un siksnīņsandālēs galu galā ir labākais, kas viņas mūžā noticis. Tieši tāpat kā viņa pievilcīgās krāsās attēloja neveiksmes milas frontē, arī visus stāstus par to, kā ar blikšķi izgāzusies, Leonija parasti nobeidza ar vārdiem: “Tas ir labākais, kas ar mani varēja notikt.” Gandrīz vai jādodomā, ka ikviena ķeza nāca kā brīnumaina, negaidīta laime.

Man patika, ka šī priecīgā un neizskaidrojami labestīgā meita mani apčubina. Leonija bija ikdienības svētā, kura negūst ievērību ar veiktiem brīnumdarbiem vai žilbinošu rīcību, piemēram, izdziedēšanu no trauslo kaulu slimības vai asins asaru izvilināšanu no Svētās Jaunavas tēla. Tātad nav ko cerēt, ka Pontuāzas bīskaps diecēzē sāks aptauju ar mērķi viņu beatificēt. Kad pirms pieciem gadiem šķīros no Agneses, meita pārsteidzošā kārtā nostājās manā pusē. Viņa tomēr bija sasniegusi pilngadību un varēja brīvi izvēlēties, pie kura no vecākiem paliks, vai arī iet

savu ceļu. Neapšaubāmi, viņas dzīve būtu bijusi daudz komfortablāka penthausā pie mātes, kas strādāja par konsultanti firmā *Bain & Company*, taču Leonija izrādīja lojalitāti un upurējās, jo zināja, ka grimstu dūkstī (te ir runa par tumšu periodu manā dzīvē, kad istabas mijkrēsli bez apstājas klausijos *Motörhead* un ik rītu grūti modos kā pēc amputācijas). Leonijai nebija dūšas mani pamest vienu, bet man pietrūka drosmes atteikties no šīs žēlastības dāvanas. Es egoistiski piekritu. Mēs mājojām kopā kā līdzīrnieki divus gadus, iekams universitātes apmaiņas programmas ietvaros viņa gadu pavadīja Kopenhāgenā. Iespējams, ka mūsu kopdzīve viņai pat bija izdevīga: mātei piemita nelāga tieksme Leoniju zāgēt un uztiept savus sapņus, savas darbholiķes cīnītājas prasības. Agnese vienmēr pieprasīja Leonijai pārspēt pašai sevi un iztēloja pasauli kā džungļus, kur ik uzvara ir jāizplēš ar zobiem un nagiem. Lielā mērā patiesi vārdi, tomēr visnotaļ biedējoši. Savukārt es nekādā ziņā nebiju nomācošais patriarha tips, kas nenolaiž acis no sava klana, šo lomu dabiski uzņēmās Agnese. To, ka ar Leoniju esam uz vienu roku, bijusī sieva pārdzīvoja, taču, kā parasti, neizrādīja.

* * *

Žanna, Leonijas jaunā draudzene, uzstāja uz restorāna izvēli. Iespējams, tas bija veids, kā iezīmēt teritoriju vai vismaz izvērst karadarbību vidē, kur viņai būtu priekšrocības (šķiet, ka šajā sakarā esmu dzirdējis Marku citējam kādu senu ķīniešu stratēģi, kurš sacījis apmēram šādus vārdus: “Tas, kurš nepārzina laukumu, nespēs nodrošināt savu pulku virzību kaujas laukā.”). Mēs satikāmies nelielā stilīgā ēstuvē “Renesanse” kvartālā, kur atradās viņas birojs, netālu no Freisinē paviljona, *Halle Freysinnet*. Žanna bija kāda jaunuzņēmuma dibinātāja un partnere; lāgā neuztvēru, ar ko tieši viņa nodarbojas, sapratu vienīgi to, ka viņas pārziņā ir *interneta risinājumi*. Viņa bija vecāka par manu meitu un acīmredzot finansiāli nodrošināta. Pricējās,

ka meita ir radusi patvērumu – vismaz uz kādu laiku – pie sievietes, kurai ir skaidrs viedoklis un dzelzs griba. Biju gan mierīgs, gan arī noraizējies: Leonija ar savu mīlestību, kura jau tolaik šķita plosīga, bija neaizsargāta, viegli ievainojama un atkarīga no šīs vecākās un dzīvē daudz pieredzējušās sievietes žēlastības. Viņai būtu sevi jāaizsargā. Konkrēti, jāpieprasa kādas nebūt garantijas. Apņēmos izdevīgā gadījumā ar viņu parunāt par triviālām tēmām. Ja abas nolemtu apprecēties, es pārlicinātu Leoniju izvēlēties mantas kopību. To biju palaidis garām ar bijušo sievu un tagad ik dienas rūgti nožēloju.

Leonija, kā jau kārtīga meita, mēģināja mani saslavēt jaunajai draudzenei. Viņa izmisīgi centās mani padarīt pievilcīgu un mudināja stāstīt par aktivista gaitām 80. gados. Iespējams, ka viņa tam bija ķērusies klāt pārāk uzstājīgi.

– Vai zini, Žanna, tētis bija ļoti aktīvs asociācijas *SOS Racisme* biedrs tās pašā sākumposmā 80. gados.

Viņa mani maigi virzīja uz skatuves priekšplānu: tēti, nu tak, runā. Parādi mums, ko proti! Atklājies labākajā gaismā! Noskaidro parasto penteri, ko Leonija zināja no galvas, izklāstīju to, kas jau kļuvis par leģendu, – demonstrācija par līdztiesību un pret rasismu, tā sauktā *marche des beurs*, asociācijas pirmie soļi, darbīgais bardaks, kas valdīja asociācijas mītnē Martela ielā 10, milzīgais koncerts Konkordijas laukumā, mans pēcpanku dendijs stils; pastāstīju, ka tolaik smēķēju, turot cigareti starp zeltneši un mazo pirkstiņu, pieminēju kuplā skaitā apmeklētās sapulces konferenču centrā *Maison de la Chimie*, ķīviņus ar “staļinistiem” no Kustības pret rasismu un par tautu draudzību, *MRAP*, garās maltītes lielā pulkā kopā ar “krustvecākiem” Kolišu un Simonu Siņorē, “*tiem gadiem raksturīgo ārkārtīgo brīvību*”; šīs tēmas iepinu tik klišejiskā stāstījumā, ka vairs nesapratu, ko par to īstenībā domāju un kā notikumi risinājās patiesībā. Stāstījums bija iespraucies starp manām atmiņām un mani pašu, kā gaismu necaurīdīga plēve tas izmainīja visu, ko atceros, un ar to sajaucās. Nobeigumu ieturēju uz pazemīgas nots, *es nebūt neesmu nostalgisks, tik stulbs jau neesmu, bet nav runa par mani, jūsu paaudze ir daudz nobriedušāka, un arī tai ir savi izaicinājumi*, un es atkal nesapratu, ko par to patiesībā domāju, vai arī sapratu pārāk labi.

Uz Žannu tas neiedarbojās.

Ko nozīmēja viņas apspiestās dusmas, es aptveršu tikai vēlāk, pēc tās Lietas. To, ko Žanna gribēja pateikt, apsūdzējuma mani, ka “piesavinās to cilvēku balsis”, kurus aizstāvējām, saprotu šodien, kad esmu *atmodies (woke)*, kā Viņi to apzīmē): viņai bija līdz kaklam sabiedrotie, kas pieprasīja medaļas, viņai bija līdz kaklam balto pašapmierināto tēviņu tēlotā nožēla, viņai bija apriebrušies vīrieši, kuri iedomājās pelnījuši uzslavu tāpēc vien, ka *nesagrābj sievietes aiz vāveres*, kuri gaidīja aplausus par to, ka pirms četrdesmit gadiem ir maršējuši ielās blakus melnādainam draugam, viņai bija apnikusi veco 1968. gada aktīvistu toksiskā maskulinitāte, bija piegriezies kreiso paternālisms, bija apriebrušās tēvu izlutinātās meitiņas, un varbūt viņai jau bija apnikusi Leonija, kura mani uzlūkoja tā, it kā es būtu Žils Delēzs vai Rolāns Barts, kaut gan biju tikai vecs, ākstīgs pļēgurs. Neveiksminieks – un tomēr apspiedējs, pauda Žannas aizkaitinātais skatiens. Turklāt no tiem ļaunākajiem, no *White Saviors* sugas, no baltādainajiem glābējiem, pēdējā brīdī sagrābstīta atspaida, kas metušies uz vienu roku ar Jaunajām Lielvarām, jo jūt, ka ir laiks pagriezt savu bālgīmja cisseksuāla pakaļu pa vējam. Taču Jaunajām Lielvarām es vairs nebiju vajadzīgs. Bija par vēlu iztaisīties par savējo, nekas cits neatlika kā likt pautus zem tiesas asmens un nekurnot maksāt. To visu tagad esmu uzzinājis, taču tovarak “Renesansē” tikai nojautu.

Vēl pēdējo reizi mēģināju taisnoties:

– Mēs neviena balsi neesam piesavinājušies. Tā nebija augstprātīga laipnība. Mēs bijām šausmās, kad uzzinājām, kādu rezultātu 1983. gada pašvaldību vēlēšanās Drē komūnā ir ieguvusi Nacionālā fronte. Hārlems Dezīrs un Žiljēns Drē bija harismātiskas personības ar precīzu nākotnes redzējumu. Mēs negribējām atlaist tvērienu. Sauklis “Mēs visi esam imigrantu bērni” nāca no sirds. Tas bija solidaritāti apliecinošs sauklis. Tieši tāpat

kā sešdesmit astotajā gadā “Mēs visi esam Vācijas ebreji”. Tolaik jaunatne bija vienota, un tā kacināja Nacionālo fronti.

Līdz tam brīdim man nebija, ko pārnest, jebkurā gadījumā – nebiju pateicis neko tādu, kas nopietni sarežģītu situāciju. Es gribēju, lai Leonija varētu ar mani lepoties. Gribēju būt cieņīgs tēvs, ko nav kauns rādīt. Žanna joprojām nenovērsa no manis acis, biju nosvīdis slapjš. Šķita, ka viņa mani brīdina: “Domā, ko runā!” Pie apkārtējiem galdiņiem jaunieši krustoja skatienus kā zobenus. Smaidot viņi atsedza veselīgus zobus kā amerikāņu futbola kvoterbeki. Tepat netālu bija atradis mājvietu milzu inkubators, Žanna mums paskaidroja, un visi šie jaunieši strādā aizraujošajā “tehnoloģiju” pasaulē. Viņi bija vairāk nekā uz pusi jaunāki par mani. Dzīve nāca viņiem pretī, apkrāvusies ar nobriedušiem augļiem un medusūdeni. Šis gadsimts bija viņu rotaļlaukums, bet pasaule – atpūtas komplekss. Viņi veikli pārvietojās no Šanhajas uz Londonu, no Parīzes uz Johannesburgu, visur, kur vien ir pieejams 5G savienojums. Atbildot uz jautājumu par projektiem, viņi ieņem sapņainu pozu un stāsta par pasauli, kur ik kvadrātcentimetru apūdeņos digitālās plūsmas. Kas par to, ka minētās plūsmas nes sev līdzīgu *digital natives*, digitālā laikmeta iemītnieku rahītiskās domas, galvenais, lai plūsmas ne uz brīdi neapstātos, to tikls kļūtu arvien blīvāks un pasauli elpinātu internets. Šie prometejiskie murgi lielā mērā bija skaidrojami ar viņu attieksmi. Viņu entuziasma patiesais dzinulis bija tāds pats, kas ir virzījis uz priekšu pasauli kopš tās pastāvēšanas: minimālā laikā saraust maksimumu piķa. Viņi visi staroja priekā, un no viņu vienkāršajiem un tiešajiem vārdiem plūda neticama vitalitāte.

* * *

Žannai bija liela velvēta piere, un es automātiski piefiksēju, kādus postījumus tā spētu nodarīt, ja viņa nolemtu no visa spēka ielauzt man degunu. Mainīju sarunas tematu un apvaicājos par

viņas darbu. Viņa atbildēja neizprotamā jaunvalodā, runāja par *antagonizēšanu* un *disrupciju*, par “mītu, ka *uzvarētājs paņem visu*”. Leonija klausījās draudzenē, apreibusi no apbrīnas. Jauno puritāni vadīja nesalaužama griba. Viņa bija par mani trīsdesmit gadus jaunāka, taču bija skaidrs, ka pie mūsu galdiņa viņa ir vienīgā pieaugusī persona.

Uzdevu jautājumu:

– Žanna, kā tev tas izdodas? Tas ir, kā tev izdodas vienmēr būt tik neatlaidīgai?

– Galvenais ir neļaut, lai dzīve novērš uzmanību. Divpadsmit stundas darba un divas stundas sporta dienā. Bokss, maratons, kardiotreniņi. Labie ogļhidrāti un daudz minerālūdens. Nedaudz miega. Četras, varbūt piecas stundas.

Stāsti par ledusauksta ūdens kvantumiem man izsūca pēdējās enerģijas paliekas. Agnesei taisnība: pasaule patiešām ir nežēlīgi džungļi. Ne Leonija, ne es nekad nespēsīm izturēt Žannas ritmu darviniskajā izdzīvošanas cīņā kapitālisma vidē, mēs abi bijām nelabojami atpalcēji. Kā cīnīties ar šādām parādībām? Šorīt, laikā, kad vērās vaļā finanšu tirgi, es konstatēju kafijas filtru iztrūkumu, tāpēc nācās izlīdzēties ar šķīstošo kafiju. Bez jebkāda gandarījuma rāvu ķepā, skatoties video, kā viena krieviete drāžas ar džeku, kam it kā bija jātēlo mācībaspēks (un, baidos, vai tik tas nebija vidusskolas mācībaspēks), matemātikas vai ģeogrāfijas skolotājs, īsti nevarēja saprast, uz melnās tāfeles vidēja vienādojumi, un galdu, kur kopošanās abi aktieri, klāja pasaules karte, tātad debates par šo jautājumu vēl turpinās. Es gandrīz vai apskaudu meitu par viņas spēju noliegt realitāti: tas viņai aiztaupa vienotru vilšanos.

“Labie ogļhidrāti,” Žanna teica. Sakodu zobus, lai neko neizrādītu, nomurmināju “tas gan ir iespaidīgi, cepuri nost” vai kaut ko tamlīdzīgu, taču jutu, ka manī kaut kas pārlūst. Man bija sešdesmit pieci gadi, trīsdesmit piecus biju pavadījis, mācot aukstā kara vēsturi publikai, kas pret mani izrādīja pieklājīgu

vienaldzību. Trumena doktrīnas smalkumi un Berlīnes bloka peripetijas bija neizprotamas jau manu studentu pirmajai paaudzei, bet tai, ar ko iznāca darišana 21. gadsimta pirmajos gados, tās vienkārši nebija pa spēkam; kad sabruka Berlīnes mūris, lielākā daļa vēl valkāja pamperus. Biju ataudzējis ļenganu alus vēderiņu, ko vairs nespēju noslēpt zem platiem džemperiem. Tas izspilējās cauri audumam, nepārprotami apliecinādams, ka esmu padevies. Dažas nedēļas pirms šķiršanās Leonijas māte Agnese izmeta: “Šāds vēders uzaug tiem, kas atmetuši ar roku dzīvei.” Un viņai bija taisnība. Tas tika pateikts bez ļaunuma, viņa uz mani vairs neturēja ļaunu prātu ne par ko, un pēdējo pārmetumu izzušana no mūsu sarunām iezvanīja attiecību kapu zvanu: viņa bija samierinājusies, galu galā pieņēmusi, ka es patiešām esmu tāds vīrietis (ar “tāds” bija jāsaprot, ka esmu vīrietis bez īsta gribasspēka un ar ierobežotiem resursiem). Viņa bija sapratusi, ka nav vērts lolot ilūzijas un atsaukt atmiņā to, kurš viņu bija savaldzinājis 80. gadu vidū, ka tas ir nereāli un pat netaisnīgi, jo mana īstā daba ir atklājusies tagad, kad esmu pārkāpis sešdesmit gadu sliekšni, kad ir jāsavēlk pirmā rūgtā bilance, un šī daba ir jārespektē vai vismaz jāpieņem, ja vien nav vēlēšanās mani nevajadzīgi mocīt – pieprasīt, lai kļūstu par citu cilvēku.

Leonija nožāvājās. Restorānā nodzisa gaisma, un pie blakus galdiņa atskanēja tradicionālā dzimšanas dienas apsveikuma dziesma, kurai drīz piebalsoja visa zāle. Jutu, ka nekas cits neatliek kā padoties savai dabiskajai nosliecei. Savilcis māksloti nevērīgu seju, pasūtīju pirmo džina glāzi.

Mani pamodināja nežēlīgi saules stari – biju aizmirsis aizvērt slēgus. Patiesi, laimei vajag pavisam nedaudz. Ja man būtu divdesmit gadi, ja es būtu tas jaunais aušīgais aktīvisks asimetriski piegrieztajā *oversize* žaketē, neatvairāmais siržu lauzējs, es uztvertu gaismas plūdus kā debesu labvēlību. Es spētu novērtēt agrā pavasara neparasto dāsnumu un sarkano sauli. Tās stari mani pavadītu ik uz soļa kā draudzīga bazūne. Jā, 80. gadu sākumā, savā zvaigžņu stundā, es tos būtu uztvēris kā pagodinājumu, pārliecināts par to, ka tie ir veltīti man. Kā brālīgu dabas sveicienu vienam no izcilākajiem cilvēku dzimtas pārstāvjiem, kā zvaigznes sveicienu citai zvaigznei. Es būtu izgājis ielās un, atvēris visus jutekļus, ar patiku uztvertu nobriedušo, svelmaino pilsētu. Lepns sajast lunkano augumu, ko uztur formā dažī vingrinājumi. Šī gaisma būtu mana labākā sabiedrotā, tā mani barotu, bet nepadarītu smagnēju, tā rotātos uz meiteņu pleciem.

Nostalgijas vēzis. Man bija sešdesmit pieci gadi. Gulēju uz grīdas blakus gultai, galva sprāga pušu, mutē bija žults garša. Tas bija mans liktenis un nepateicīgais aicinājums – būt par Žanu Roskofu, nepiepildīto solījumu. Par to, par kuru pēc visu labo īpašību uzskaitījuma pusčukstus piebilst: izniekota dzīve. Būt par nepiepildītu solījumu – tāda bija vienīgā nākotnes perspektīva, mans smagais pienākums. Es biju dzēris un par to maksāju. Biju apgūlies blakus gultai. “Kas dzer, tam paģiras,” kādreiz biedēja plaši izvērsta profilakses kampaņa, ko īstenoja biedrība, kura piedāvāja daļēji apmaksāt ārstēšanos personām, kas cieš no alkoholisma izraisītas aknu cirozes. Īstenībā

man bija zvērīgas pagiras. Es nevarēju ne nolādēt debesis, ne jel uz ko pretendēt. Es tikai gribēju, lai saule kļūst nedaudz blāvāka.

Balts stars krita tieši acīs. Pacēlu galvu. Manā vecumā uz plikas grīdas pavadīta nakts liek sevi manīt – kakla skriemeli nežēlīgi smeldza. Vismokošākās bija galvassāpes. Tāda sajūta, it kā sadists ar ēveli skrambātu galvaskausa iekšpusi. Uz ielas pneimatiskā āmura izdotās skaņas drūmi urbās ausīs. Knapi pieslējos sēdus, cenšoties to izdarīt ar minimālām kustībām. Pie kājām dzeltenā polistirola kastē mētājās kebaba atliekas. Līdz ar “Samuraju mērces” netikamo smārdu atmiņā uzpeldēja, kā es, streipuļodams pa plato ietvi, ņukāju iekšā sendviču, ko turu taucainos pirkstos.

Kāpēc es turpināju klejojumus pēc vakariņām ar Žannu un Leoniju? Biju jau krietni iereibis, kad izgāju no restorāna, meita izskatījās noskumusi, Žanna mani apveltīja ar to nesaudzīgo skatienu, ar kādu uzlūkotu nešķirojamus atkritumus vai priekšmetu ar plānotu materiālu nolietojumu. Viņas mani iestūma taksometrā un nosauca adresi, taču es, kā jau pieredzējis korsārs, mainīju laiviņas virzienu un uzņēmu kursu uz bāru, kur nereti mēdzu iegriezties.

Piebidrojās mans draugs Marks. Parunājām par šo neizprotamo paaudzi, par bērniem, pār kuriem vairs nav varas. Pārcilājām dažas atmiņas no labajiem gadiem, pieminējām neizmirstamo 1985. gada 15. jūnija vakaru, gadsimta koncertu, Žiljēna Drē un asociācijas meistardarbu – trīssimt tūkstoši apmeklētāju, Konkordijas laukumā cilvēku jūra, kas iestiepās Elizejas laukos un Rivoli ielā. Marks ar nacionālā biroja locekļa tiesībām mani ievada *backstage*, privātajās telpās, kur zvaigznes nepacietīgi miņājās kā tīrasīņu zirgi steliņģī. Mēs sapīpējām ar Kolišu un Alēnu Bašungu, tas bija tik nereāli, pat Markam izdevās atslābt, viņš uz brīdi piemirsa savus taktiskos gājienus, aizmirsa par Francijas ebreju studentu apvienības (UEJF)

pārstāvniecību valsts limeņa struktūrās, par *paša plāniem*, tajā vakarā viņš bija metis mieru prātošanai par nākamo soli un baudīja silto jūnija vakaru un elektrizēto gaisotni. Pat izveicīgais Marks atlaida pēc pilnas programmas. Es tovarak skrēju pakaļ visiem brunčiem un izlikos par grupas *Indochine* solistu. Draugs no manis neatpalika, ar angļu akcentu apgalvodams, ka esot *Fine Young Cannibals* bundzinieks; viņam pat laimējās tikt pie mineta starp divām mašīnām. Vēlāk viņš satika īsto grupas bundzinieku. Priecīgs pateicās viņam, bet tas taisīja lielas acis. Tā bija nakts, kad apstājās laiks, mūsu apoteoze, ģitāras rēca līdz trijiem no rīta, un pēc tam līdz pat ausmai stafeti pārņēma džembes.

Mēs atvedinājām atmiņā pastrādātās pārmērības. Es – atmaidzis kā pamuļķis, Marks – ar nedaudz distancētāku patiku. Viņš par to runāja bez rūgtuma: tāpat kā Žiljēnam Drē, viņam šī nakts bija tramplins, piedzīvojumu pilnas dzīves sākums. Savu kapitālu viņš veidoja, balstoties uz šo necerēto izdošanos.

Bija gandrīz divi naktī, mūsu galds bija piekrauts ar tukšām gāzēm – lielākoties manējām. Kāpēc neizdevās atgriezties mājās tad, kad nakts bija sniegusi visu, ko spēja? Tieši to Marks man pateica divos vārdos: “Laiks mājās.” Šis teiciens liecināja par paškontroli un brīvas gribas uzvaru pār nolaidību un tirāniskām iegribām. Marks V., neciešamais draugs, kuram vienmēr taisnība. It kā maldīga domāšana būtu iemesls manai tieksmei uz alkoholu. “Zini, man patīk iedzert tāpat kā tev, taču pienāk brīdis, kad alkohols nodara vairāk ļauna nekā laba.” Protams, Mark, lielisko Mark, kurš nekad nav lasījis morāli, taču nepielūdzami stingri ir licis lietā izmaksu un ieguvumu aprēķinus, ko iemācījies (vai nav amizants paradokss) no trocista Drē un kas nemaz tik ļoti neatšķiras no tiem, kurus sludina Čikāgas skolas ortodoksālie liberāļi. *Homo economicus*, kurš soļo cauri dzīvei, bruņojies ar visuzticamāko kompasu, pašu vienkāršāko likumu: jebkuros apstākļos gūt *maksimālu*

apmierinājumu, optimāli izmantojot resursus. Protams, Mark, kam laimējies tikt pie dzīvokļa Lisabonas ielā, mājas Opāla piekrastē un vēl vienas Sonas un Luāras departamentā, tu esi nodibinājis kantori, kurš specializējies komercstrīdu risināšanā, un esi arī tā partneris, protams, Mark, *Cifonelli* uzvalkā un ar personīgo sporta treneri, protams, nav jēgas sevi dzīt postā. Paldies, Mark, par padomu! Preteklis, kurš izliekas ticam, ka pašiznīcināšanās nevar būt apzināts process un, ja dzērājam aprādīs, cik pretēju rezultātu iecerētajam izraisa viņa rīcība, tas tūlīt labosies. Protams, Mark, tev bija taisnība! Vajadzēja doties prom, jo bijām sasnieguši to stadiju, kad reibums ir atdevis visu siltumu, uz ko tas spējīgs. Vīna dieva apslacītas, mūsu sarunas auļiem metās zemas raudzes loģikas un spriedelējumu plašumos. Laikam pār mums vairs nebija varas, un mēs atkal bijām tie žilbinošie jaunie švīti un siržu lauzēji, kas kādreiz, galdiņi tika sabīdīti, Marks valdzināja blakussēdētāju ar saviem veca runča gājieniem. Reibums dāsni dāļāja savus labumus un poēziju. Neapšaubāmi vajadzēja apstāties tajā brīdī. Mirkli vēlāk reibums pārvērtīsies rūgtumā. Būs palikušas tikai vientulības, kas cita citai blakus šļupstot runās pašas ar sevi, saviļāti vārdi bez līdzskaņiem, robotu balsi izrunāti mūžīgas draudzības zvēresti, neko neredzoši skatieni, uzmācīgi monologi, senilitāte. Protams, vajadzēja doties prom, kad bija paņemts viss, ko nakts var dot.

Bet es paliku.

Apmāts, sakodis zobus, kā spēlmanis, kurš netiek vaļā no spēļu automāta. Mēģināju aizkavēt Marku, izsmēju viņa saušiņa ieradumus, viņa kontrolfrika mērenību. Ko tu iedomājies? Pacēlu balsi. Iespējams, raisoties vaļā, Marks mani nedaudz pagrūda. Izturējos kā jau žūpa un biju tik iekarsis, ka daudz netrūka līdz īstai agresivitātei, jo alkoholiķis neko neienīst tik ļoti kā biedru, kas atstāj kuģi. Tādā brīdī viņš jūtas atmaskots: mērena iedzērāja aiziešana nepārprotami norāda, ka pats esi

pagrimis, nonācis maniakālas atkarības varā. Šajās dusmās ir greizsirdība, skaudība – apmātā skaudība pret to, kurš valda pār sevi.

Fakultātē, no kuras nesen pensionējos, studenti mani apsmēja, jo es teicu “psrs”, nevis “pē-es-er-es”.

Paskatījos pa logu. Debesīs aiz lidmašīnas stiepās balta šlepe. Sirds sažņaudzās, man šķita, kā tā tūlīt uzdos.

Sešdesmit piecu gadu vecumā katru dienu sāku ar svinīgu apņemšanos, solījumu sakārtot lietas. Katra diena beidzās ar vienu un to pašu fakta konstatāciju, ka nekas nav izdarīts, ar to pašu bezdibenīgo apnikumu. Neregulāri nāsīs iesitās izelpa. Parakājies aptieciņā, atradu *Alka-Seltzer* un spazmolītiķi, lai negribētos čurāt. Ieņēmu tabletes, virtuvē uzdzerot ūdeni tāpat no krāna. Nogurums spieda pie zemes. Tomēr elsodams aizvilkos līdz darba galdam.